

64-42-89/1
25.09.17р.

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
БАТЧЕНКО ЛЮДМИЛИ ВІКТОРІВНИ
на дисертаційну роботу КОЦЬ ІРИНИ ІГОРІВНИ
«Управління толінговими операціями на підприємствах»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

**АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ
ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ**

Загострення конкурентної боротьби на внутрішніх та зовнішніх ринках, зростання рівня динамічності та невизначеності умов функціонування, частішання кризових явищ у розвитку національної економіки значною мірою ускладнюють збереження ринкових позицій та забезпечення стабільної діяльності вітчизняних підприємств. За таких обставин з метою уникнення простоювання виробничих потужностей та збереження кадрового складу керівники суб'єктів господарювання шукають альтернативні шляхи використання наявного потенціалу. В умовах поглиблення співпраці вітчизняних підприємств із зарубіжними партнерами, зумовленого активізацією євроінтеграційних процесів в державі, значного поширення серед національних товаровиробників набувають толінгові операції. Запровадження операцій з давальницькою сировиною іноземних контрагентів дало змогу багатьом вітчизняним суб'єктам господарювання вирішити критичні проблеми їхнього функціонування та забезпечити прогресивний розвиток. Насамперед, йдеться про завантаження виробничих потужностей підприємств, підвищення рівня техніко-технологічного забезпечення виробничої діяльності, стабілізацію фінансового стану, покращення соціальних умов праці, тощо. Ефективність реалізації толінгових операцій на підприємствах значною мірою визначається якісним та грамотним управлінням у цій сфері. Таким чином, актуальність тематики дисертаційної роботи Коць І.І., що розкриває особливості управління толінговими операціями на підприємствах, є науково та практично обґрунтованою.

Підтвердженням актуальності теми дисертаційної роботи є також її відповідність науковому напряму кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми управління зовнішньоекономічною та митною діяльністю підприємств» (номер

державної реєстрації 0113U001363). Крім того, матеріали дисертації були використані при розробленні науково-дослідної теми Національної металургійної академії України «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (номер державної реєстрації 0107U001146), в межах якої дисертантом удосконалено методологічні засади економічної експрес-діагностики толінгових операцій на переробних підприємствах (Розділ 5 «Діагностика та моделі управління економічною безпекою підприємств», підрозділ 5.5 «Економічна експрес-діагностика толінгових операцій з урахуванням мотивів переробних підприємств») (акт впровадження № 239 від 04.04.2017 р.).

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, автореферату та публікацій Коць І.І. дає змогу стверджувати про те, що сформульовані автором наукові положення, висновки й рекомендації характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Це підтверджується одержаними результатами критичного аналізування класичних і сучасних наукових праць вітчизняних та іноземних вчених за проблемами менеджменту, зовнішньоекономічної діяльності та зокрема толінгових операцій, докладним вивченням нормативно-правових джерел, що регулюють операції з давальницькою сировиною, влучним використанням широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватним добором та аналізуванням значного обсягу офіційної статистичної інформації щодо стану і тенденцій розвитку толінгової діяльності на вітчизняних підприємствах, успішною апробацією авторських розробок на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, ефективним впровадженням у діяльності вітчизняних переробних підприємств та місцевих органів влади, а також обґрунтованими результатами авторських досліджень.

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Дисертаційна робота Коць І.І. за структурою складається з 2 анотацій на українській та англійській мовах, вступу, 3 розділів, в т.ч. 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 210 найменувань та 19 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 262 сторінки, у тому числі основний зміст

роботи викладено на 189 сторінках. За змістом, структурою та оформленням дисертація повною мірою відповідає вимогам МОН України.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади управління толінговими операціями підприємств» автором розглянуто та проаналізовано існуючі у науковій, нормативно-правовій та довідковій літературі підходи до тлумачень поняття «толінгові операції» та суміжних із ним понять «толінг», «операції з давальницькою сировиною», «давальницька сировина», тощо, на підставі чого удосконалено авторське трактування поняття «толінгові операції», а також ідентифіковано та систематизовано за функціональним принципом ключові мотиви запровадження та здійснення толінгових операцій їхнім замовником і виконавцем (с. 31-48); систематизовано існуючі типи толінгових операцій підприємств та доповнено їхню типологію шляхом введення таких типологічних ознак: за місцем у діяльності підприємства, рівнем впливу на розвиток діяльності підприємства, збалансованістю впливу, мотивами здійснення (с. 48-58); розроблено та обґрунтовано концептуальні засади збалансованого управління толінговими операціями підприємств як конкретної функції менеджменту у цілях забезпечення паритетності інтересів контрагентів толінгової взаємодії (с. 58-71).

У другому розділі «Аналізування стану толінгових операцій на підприємствах» досліджено стан і тенденції розвитку толінгової діяльності в Україні, Львівській області та на прикладі конкретних переробних підприємств Львівщини (с. 74-99); розвинуто типологію факторів впливу на толінгові операції підприємств на підставі уведення типологічних ознак (характер спонукання до здійснення толінгових операцій, збалансованість впливу на толінгову діяльність обох контрагентів, обов'язковість врахування, зміст) та ідентифікування максимального широкого переліку факторів в межах змістової ознаки (с. 100-120); виконано кореляційно-регресійне аналізування впливу пріоритетних факторів на толінгові операції на прикладі переробного підприємства Львівської області ТОВ «Клінгспор» та обґрунтовано його результати (с. 120-137).

У третьому розділі «Інструментарій управління толінговими операціями переробних підприємств» удосконалено двовекторний метод планування толінгових операцій переробного підприємства (с. 140-159); удосконалено трикомпонентну модель організування толінгових операцій у митному режимі переробки на митній території України, що охоплює розроблену автором постадійно-етапну модель реалізації толінгових операцій у митному режимі переробки на території України, полісуб'єктну модель організування

толінгових операцій у вказаному режимі та варіативно-інтерпретаційну модель організування толінгових операцій у митному режимі переробки на території України (с. 159-177); удосконалено комплексну модель економічної діагностики толінгових операцій переробного підприємства, що поєднує діагностичні процедури фундаментального та експрес-характеру (с. 177-206).

Сформульовані дисертантом висновки і рекомендації логічно впливають із положень дисертаційної роботи. В межах усіх розділів і підрозділів дисертації простежується послідовне та обґрунтоване вирішення наукового завдання щодо розроблення теоретико-методологічної та методико-прикладної бази управління толінговими операціями на підприємствах.

Усе вищевикладене свідчить про те, що дисертаційна робота Коць І.І. є цілісною завершеною науково-дослідною роботою, яка виконана у логічній послідовності та характеризується зв'язною структурою, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу.

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ознайомлення з результатами наукових досліджень Коць І.І. дає змогу виокремити авторські розробки, які характеризуються науковою новизною:

1. Вперше запропоновано концепцію збалансованого управління толінговими операціями підприємств, що розкриває ідею досягнення паритету інтересів замовника та виконавця переробних робіт у процесі реалізації конкретної функції менеджменту на засадах імплементації технології менеджменту, розроблення методів менеджменту та ухвалення управлінських рішень. В межах цієї концепції автором обґрунтовано специфічне змістове наповнення кожного елементу та етапу управління толінговими операціями підприємств у цілях збалансування інтересів взаємодіючих сторін (с. 58-71), (результат підтверджено публікаціями № 2, 3, 4, 6, 8, 12, 14, 15, 16 (див. автореферат)).

2. Удосконалено метод планування діяльності переробного підприємства в умовах реалізації толінгових операцій, що відрізняється дуалістичним характером та відображає два логічно взаємопов'язаних вектори планування толінгової діяльності та самостійного розвитку переробного підприємства, а також дає змогу комплексно діагностувати потенціал виконавця переробних робіт та обрати стратегію його автономної діяльності (с. 140-159), (результат підтверджено публікаціями № 6, 8, 10, 19 (див. автореферат)).

3. Удосконалено інструментарій організування толінгових операцій у митному режимі переробки на митній території України, що ґрунтується на

використанні трьох взаємопов'язаних моделей (постадійно-етапної моделі реалізації толінгових операцій, полісуб'єктної моделі організування толінгових операцій та варіативно-інтерпретаційної моделі організування толінгової діяльності у митному режимі переробки на митній території України) з метою забезпечення уніфікованості, чіткої регламентованості та відповідності нормативно-правовим вимогам у сфері реалізації толінгових операцій у зазначеному режимі (с. 159-177), (результат підтверджено публікаціями № 2, 4, 7, 13, 17, 20 (див. автореферат)).

4. Удосконалено модель економічної діагностики толінгових операцій переробного підприємства, що дає змогу здійснювати оцінювання ефективності толінгових операцій як в експрес-режимі, так і фундаментальним чином на засадах використання розробленої автором методологічної, індикаторно-критеріальної та ідентифікаційно-інтерпретаційної бази (с. 177-206), (результат підтверджено публікаціями № 1, 8, 9, 11, 14, 18, 21 (див. автореферат)).

5. Розвинуто типологію толінгових операцій на підприємствах, що відрізняється двопозиційним характером та охоплює ролі замовника й виконавця переробних робіт на засадах врахування максимально можливого різноманіття схем, параметрів та особливостей реалізації толінгових операцій у виокремлених типологічних ознаках (с. 48-58), (результат підтверджено публікаціями № 5, 7, 13, 17, 20 (див. автореферат)).

6. Розвинуто типологію факторів впливу на толінгові операції підприємств, що дає змогу ідентифікувати перелік пріоритетних чинників на підставі сформованого автором максимально широкого факторного спектра та дослідити різні аспекти їхнього впливу на толінгові операції підприємств за допомогою систематизованого переліку істотних і незалежних типологічних ознак (с. 100-120), (результат підтверджено публікаціями № 2, 4, 6, 8, 11, 12, 22 (див. автореферат)).

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ключові наукові розробки Коць І.І., відображені у дисертаційній роботі, використовуються в межах виконання Регіональної програми з міжнародного і транскордонного співробітництва, європейської інтеграції на 2015-2018 роки Львівської обласної ради (довідка № 01-вих-79 від 03.04.2017 р.), а також впроваджено у діяльності вітчизняних переробних підприємств ТзОВ «Бадер Україна» (довідка № 11-03/07 від 25.01.2017 р.), ТОВ «Клінгспор» (акт № 28/5 від 23.02.2017 р.), що засвідчує їх прикладний характер та цінність.

Основні положення дисертаційної роботи впроваджено у навчальний

процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються в межах викладання дисциплін «Митна справа та міжнародні страхові послуги» (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент») і «Міжнародні економічні відносини та світова економіка» (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії») (довідка № 67-01-564 від 24.03.2017 р.).

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ

Теоретико-прикладні положення дисертаційної роботи Коць І.І., що містять елементи наукової новизни, повною мірою знайшли відображення у 22 наукових працях автора, серед яких 1 колективна монографія, 10 статей та 11 тез доповідей на міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях. У фахових виданнях дисертантом опубліковано 10 наукових праць, з них 7 статей у виданнях, що віднесені до міжнародних наукометричних баз даних. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають їх авторові Коць І.І. право публічного захисту дисертаційної роботи.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ

Серед положень дискусійного характеру та зауважень до дисертаційної роботи слід звернути увагу на такі:

1. У розробленій дисертантом двопозиційній типології толінгових операцій підприємств (рис. 1.1, с. 53) за ознакою збалансованості впливу на діяльність контрагентів виокремлено збалансовані та нерівномірні толінгові операції. Автору варто було б більш ретельно обґрунтувати критерій віднесення толінгових операцій до цих типів.

2. Обґрунтовуючи концепцію збалансованого управління толінговими операціями підприємств, автор застосовує системний підхід (рис. 1.2, с. 62). Логічно було б доповнити перелік запропонованих автором принципів управління толінговими операціями підприємств (Додаток Г, с. 239) принципом системності.

3. У підрозділі 1.3 на с. 68-69 автор наголошує на важливості функції контролювання толінгових операцій на підприємствах з огляду на їхню правову регламентованість. Проте, ретельно не розглянуті інструменти, за допомогою яких реалізовуватиметься контролююча функція у толінговій сфері.

4. У сформованій дисертантом комплексній типології факторів впливу на толінгові операції підприємств (рис. 2.18, с. 105) за змістовою ознакою доцільно було б виокремити також базові умови поставки, які прямо визначають особливості здійснення толінгових операцій контрагентами.

5. В межах запропонованого двовекторного методу планування діяльності переробного підприємства (рис. 3.1, с. 145) автор виокремлює групи функціональних стратегій розвитку переробного підприємства в умовах реалізації толінгових операцій лише за одним із двох векторів (Додаток Т, с. 255-257). Доцільно було б також розглянути конкретні стратегії ведення толінгової діяльності в межах іншого вектору стратегічного планування.

6. Для інтерпретації результатів фундаментальної діагностики ефективності толінгових операцій підприємств дисертантом запропоновано критерій прямування до одиниці інтегрального та локальних рівнів ефективності реалізації толінгових операцій (с. 204). Доцільно було б конкретизувати інтерпретаційну базу на засадах розроблення критеріальної шкали із конкретними діапазонами числових значень, що підвищило б точність діагностичних результатів.

Зазначені зауваження не применшують теоретичної та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ВІДПОВІДНІСТЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ВИМОГАМ МОН УКРАЇНИ

Дисертація Коць І.І. є цілісною завершеною науково-дослідною роботою, що виконана самостійно автором на високому теоретико-прикладному рівні. Дисертація написана українською мовою, містить усі необхідні структурні елементи та оформлена відповідно до положень чинних документів МОН України.

Анотування за структурою, обсягом і технічним оформленням відповідає визначеним МОН України вимогам. В анотуванні відображено ключові результати дисертаційної роботи та основні наукові здобутки автора. Зміст анотування є ідентичним змісту основних положень дисертаційної роботи. Ознайомлення зі змістовим наповненням анотування дає змогу сформулювати цілісне уявлення про результати наукових досліджень автора, які викладені у дисертаційній роботі.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертація Коць І.І. «Управління толінговими операціями на підприємствах» виконана на високому науково-теоретичному рівні, а одержані автором в процесі дослідження результати характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну цінність. У дисертаційній роботі розв'язано актуальне наукове завдання щодо розроблення теоретико-методологічної та методико-прикладної бази управління толінговими операціями на підприємствах. Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою та відповідає вимогам МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема, пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.

Усе вищевикладене дає можливість зробити висновок про те, що автор дисертаційної роботи Коць Ірина Ігорівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри готельно-ресторанного бізнесу

Київського національного університету

культури і мистецтв

Л. В. Батченко

Підпис д. е. н., професора Батченко Л. В. засвідчую:

Учений секретар Вченої ради

Київського національного університету

культури і мистецтв,

кандидат педагогічних наук, доцент

Н.А. Гайсинюк